

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
DROHOBYCH IVAN FRANKO STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY
YOUNG SCIENTISTS COUNCIL

ISSN 2308-4855 (Print)
ISSN 2308-4863 (Online)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК:

**Міжвузівський збірник наукових праць молодих
вчених Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка**

HUMANITIES SCIENCE CURRENT ISSUES:

**Interuniversity collection of Drohobych
Ivan Franko State Pedagogical University
Young Scientists Research Papers**

ВИПУСК 69. ТОМ 1
ISSUE 69. VOLUME 1

Видавничий дім
«Гельветика»
2023

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(протокол № 14 від 21.11.2023 р.)*

Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомя]. – Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2023. – Вип. 69. Том 1. – 330 с.

Видання розраховане на тих, хто цікавиться питаннями розвитку педагогіки вищої школи, а також філології, мистецтвознавства, історії.

Редакційна колегія:

Пантюк М.П. – головний редактор, доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Душний А.І.** – співредактор, кандидат педагогічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Ільницький В.І.** – співредактор, доктор історичних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Дмитрів І.І.** – відповідальний секретар, кандидат філологічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Андрєєв В.М.** – доктор історичних наук, професор (Київський університет імені Бориса Грінченка); **Батюк Т.В.** – кандидат історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Баукова А.Ю.** – кандидат історичних наук, доцент (Львівський національний університет імені Івана Франка); **Бермес І.Л.** – доктор мистецтвознавства, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Грищенко Г.З.** – кандидат історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Галів М.Д.** – доктор педагогічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Галик В.М.** – кандидат історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Гжесяк Ян** – доктор габілітований, надзвичайний професор кафедри (Державна вища професійна школа); **Дутчак В.Г.** – доктор мистецтвознавства, професор (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника); **Засць В.М.** – кандидат мистецтвознавства, доцент (Національна музична академія України імені Петра Чайковського); **Зимомя І.М.** – доктор філологічних наук, професор (Ужгородський національний університет); **Іванишин П.В.** – доктор філологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Корсак Р.В.** – доктор історичних наук, професор (Ужгородський національний університет); **Кравчик М.О.** – кандидат філософських наук, доцент (Міжнародний гуманітарний університет); **Лазурко І.М.** – доктор історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (м. Дрогобич, Україна); **Маршалек-Кова Джоанна** – доктор наук, доцент (Університет Миколая Коперника в Торуні, Торунь, Польща); **Масненко В.В.** – доктор історичних наук, професор (Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького); **Мафтин Н.В.** – доктор філологічних наук, професор (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника); **Мацьків П.В.** – доктор філологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Медвідь О.В.** – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України та правознавства, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка (м. Дрогобич, Україна); **Невмержицька О.В.** – доктор педагогічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Оршанський Л.В.** – доктор педагогічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Пагута М.В.** – кандидат педагогічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Пантюк Т.І.** – доктор педагогічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Петречко О.М.** – доктор історичних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Печарський А.Я.** – доктор філологічних наук, професор (Львівський національний університет імені Івана Франка); **Попп Р.П.** – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України та правознавства, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка (м. Дрогобич, Україна); **Синкевич Н.Т.** – кандидат мистецтвознавства, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Ситник О.М.** – доктор історичних наук, професор (Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького); **Сташевська І.О.** – доктор педагогічних наук, професор (Харківська державна академія культури), заслужений діяч мистецтв України; **Сташевський А.Я.** – доктор мистецтвознавства, професор (Харківська державна академія культури), заслужений діяч мистецтв України; **Стецик Ю.О.** – доктор історичних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Стреначікова Марія** – доктор наук (дос. ССс., PhD.), (Академія мистецтв у Банській Бистриці); **Тельвак В.П.** – кандидат історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Устименко-Косоріч О.А.** – кандидат мистецтвознавства, доктор педагогічних наук, професор (Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка); **Футала В.П.** – доктор історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (м. Дрогобич, Україна); **Чик Д.Ч.** – доктор філологічних наук, доцент (Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка); **Яворська Г.Х.** – доктор педагогічних наук, професор (Міжнародний гуманітарний університет); **Янишин Б.М.** – кандидат історичних наук, старший науковий співробітник (Інститут історії України НАН України); **Яремчук В.П.** – доктор історичних наук, професор (Національний університет «Острозька академія»).

Збірник індексується в міжнародній базі даних Index Copernicus International.

На підставі наказу Міністерства освіти і науки України № 6143 від 28.12.2019 р. (додаток 4) журнал внесений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі педагогічних наук (011 – Освітні, педагогічні науки, 012 – Дошкільна освіта, 013 – Початкова освіта, 014 – Середня освіта (за предметними спеціалізаціями), 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями), 016 – Спеціальна освіта).

На підставі наказу Міністерства освіти і науки України № 409 від 17.03.2020 р. (додаток 1) журнал внесений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі філологічних наук (035 – Філологія) та у галузі культури і мистецтва (022 – Дизайн, 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація, 024 – Хореографія, 025 – Музичне мистецтво, 026 – Сценічне мистецтво, 027 – Музезнавство, пам'яткознавство, 028 – Менеджмент соціокультурної діяльності).

На підставі наказу Міністерства освіти і науки України № 1290 від 30.11.2021 р. (додаток 3) журнал внесений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі історичних наук (032 – Історія та археологія).

Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка» Серія КВ № 19906-9706Р від 14.05.2013 р.

Усі електронні версії статей збірника оприлюднюються на офіційному сайті видання www.aphn-journal.in.ua

Редакційна колегія не обов'язково поділяє позицію, висловлену авторами у статтях, та не несе відповідальності за достовірність наведених даних та посилань.

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

Засновник і видавець – Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, співзасновники Ільницький В.І., Душний А.І., Зимомя І.М.
Адреса редакції: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, обл. Львівська, 82100. тел.: (03244) 1-04-74, факс: (03244) 3-81-11, e-mail: info@aphn-journal.in.ua

© Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2023
© Пантюк М.П., Душний А.І., Зимомя І.М., 2023

Recommended for publication
by Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Academic Council
(protocol No 14 from 21.11.2023)

Humanities science current issues: Interuniversity collection of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Young Scientists Research Papers / [editors-compilers M. Pantyuk, A. Dushnyi, V. Ilnytskyi, I. Zymomrya]. – Drohobych : Publishing House „Helvetica”, 2023. – Issue 69. Volume 1. – 330 p.

The journal is intended for all interested in high school pedagogy, philology, art, and history.

Editorial board:

M. Pantyuk – Editor-in-Chief, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vice-Rector for Scientific Work (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical); **A. Dushnyi** – Co-Editor, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **V. Ilnytskyi** – Doctor of History, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **I. Dmytriv** – Corresponding Secretary, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **V. Andriev** – Doctor of History, Professor (Kyiv Grinchenko University); **T. Batiuk** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **A. Baukova** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Ivan Franko Lviv National University); **I. Bermes** – Doctor of Arts, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **H. Hrytsenko** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Ivan Franko Ivan Franko State Pedagogical University); **M. Haliv** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **V. Halyk** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **J. Gzhesiak** – Dr. Gab., Associate Professor (Konin Higher Secondary School of Education); **V. Dutchak** – Doctor of Arts, Professor (Vasyl Stefanyk Precarpathian National University); **V. Zaiets** – Candidate of Art Studies, Associate Professor (National Music Academy of Ukraine named after Peter Tchaikovsky); **I. Zymomria** – Doctor of Philology, Professor (Uzhgorod National University); **P. Ivanyshyn** – Doctor of Philology, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **R. Korsak** – Doctor of Historical Sciences, Professor (Uzhhorod National University); **M. Kravchyk** – Ph.D. in Philosophy, Associate Professor (International Humanitarian University); **L. Lazurko** – Doctor of History, Professor; **Marszalek-Kawa Joanna** – Doctor of Science, Associate Professor (Nicolaus Copernicus University in Torun, Torun, Poland); **V. Masnenko** – Doctor of History, Professor (Bogdan Khmelnytsky Cherkasy National University); **N. Maftyn** – Doctor of Philology, Professor (Vasyl Stefanyk Precarpathian National University); **P. Matskiy** – Doctor of Philology, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **O. Medvid** – Ph.D. in History, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **O. Nevmerzhyska** – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor (General Pedagogy and Preschool Education of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **L. Orshanskyi** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ivan Franko State Drohobych Pedagogical University); **M. Pahuta** – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (Ivan Franko State Pedagogical University); **T. Pantiuk** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **O. Petrechko** – Doctor of History, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **A. Pecharskyi** – Doctor of Philological Sciences, Professor (Lviv National University); **R. Popp** – Ph.D. in History, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **N. Synkevych** – Candidate of Arts, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **O. Sytnyk** – Doctor of Historical Sciences, Professor (Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University); **I. Stashevska** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Academic Affairs of Kharkiv State Academy of Culture), Honored Worker of Arts of Ukraine; **A. Stashevskyi** – Doctor of Arts, Professor (Kharkiv State Academy of Culture), Honored Worker of Arts of Ukraine; **Y. Stetsyk** – Doctor of History, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **M. Strenachikova** – Doctor of Science (Doc. CSc., PhD.), (Academy of Arts in Banska Bystrica); **V. Telvak** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **V. Futala** – Doctor of History, Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **O. Ustymenko-Kosorich** – Candidate of Art History, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko); **D. Chyk** – Doctor of Philology, Associate Professor (Taras Shevchenko Kremenets Regional Humanities and Pedagogical Academy); **H. Yavorska** – Doctor of Education, Professor (International Humanitarian University); **B. Yanyshyn** – Candidate of Historical Sciences, Senior Research Associate (Institute of History of Ukraine of the NAS of Ukraine); **V. Yaremchuk** – Doctor of History, Professor (Ostroh Academy National University).

The collection is included in such international databases as **Index Copernicus International**.

According to the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine as of 28.12.2019 № 6143 (annex 4), the journal is included in the List of scientific professional editions of Ukraine (category “B”) on pedagogical sciences (011 – Educational, pedagogical sciences, 012 – Pre-school education, 013 – Primary education, 014 – Secondary education (subject specialization), 015 – Professional education (in the field of specializations), 016 – Special education).

According to the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine as of 17.03.2020 № 409 (annex 1), the journal is included in the List of scientific professional editions of Ukraine (category “B”) on philological sciences (035 – Philology) and culture and arts (022 – Design, 023 – Fine arts, decorative arts, restoration, 024 – Choreography, 025 – Musical arts, 026 – Performing art, 027 – Museum and monument studies, 028 – Management of socio-cultural activities).

According to the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine as of 30.11.2021 № 1290 (annex 3), the journal is included in the List of scientific professional editions of Ukraine (category “B”) on historical sciences (032 – History and Archeology).

Print media registration certificate «Humanities science current issues: Interuniversity collection of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Young Scientists Research Papers» series KV № 19906-9706P dd. 14.05.2013.

All electronic versions of articles in the collection are available on the official website edition
www.afhn-journal.in.ua

Editorial board do not necessarily reflect the position expressed by the authors of articles,
and is not responsible for the accuracy of these data and references.

The articles were checked for plagiarism using the software StrikePlagiarism.com developed by the Polish company Plagiat.pl.

Founder and Publisher – Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,
co-founders V. Ilnytskyi, A. Dushnyi, I. Zymomrya.

Editorial address: Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Ivana Franka str., 24, Drohobych, Lviv region,
82100. tel.: (03244) 1-04-74, fax: (03244) 3-81-11, e-mail: info@afhn-journal.in.ua

© Drohobych State Ivan Franko
Pedagogical University, 2023
© M. Pantyuk, A. Dushnyi, I. Zymomrya, 2023

Михайло ЄНЧЕВ АРТ-ПРЕЗЕНТАЦІЯ В СУЧАСНІЙ КУЛЬТУРІ ЯК ДИЗАЙН-ПРОЕКТ.....	124
Микола ЗІНЧЕНКО МИСТЕЦТВОЗНАВЧІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ОБ'ЄКТІВ АРТ-АУКЦІОНІВ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ В ПЕРЕХІДНУ ДОБУ.....	129

МОВОЗНАВСТВО. ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Halyna AVKSENTIEVA WOODY ALLEN AND HIS LUDIC VIEW UPON REALITY	141
Олена БЕСАРАБ КОНЦЕПЦІЯ ОСОБИСТОСТІ У РАННІХ ТВОРАХ Ш. БРОНТЕ.....	146
Олександра ГАЗУДА КОНСТРУКТИ РЕАЛЬНОСТІ Й ІРРЕАЛЬНОСТІ У ФЕНТЕЗІЙНОМУ ТВОРІ «КНИГА КЛАДОВИЩА» НІЛА ГЕЙМАНА.....	151
Ольга ГРИНЬКО, Катерина БЕЗПАЛОВА ДО ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ СКЛАДНИХ ЗА СТРУКТУРОЮ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛО-УКРАЇНСЬКИХ ЮРИДИЧНИХ СЛОВНИКІВ).....	156
Yaroslava DEMYDENKO THE NEW NORMAL: WAR, CLOTHING, AND IDENTITY IN HEMINGWAY'S NOVEL "A FAREWELL TO ARMS".....	161
Інна Анастасія ДЗЮБАНОВСЬКА СТРАТЕГІЇ УСНОГО ПЕРЕКЛАДУ В ДИПЛОМАТИЧНОМУ ДИСКУРСІ.....	170
Наталія ЄЛЬНІКОВА ХЕЙТИНГ ЯК ФОРМА ДЕВІАНТНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ.....	176
Марта ЗАБОЛОТНА, Ірина СЕНЬКІВ, Галина ЧУМАК ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДІВ ПОЛІТИЧНОЇ ПРОМОВИ.....	183
Катерина КАЛИНИЧ ВПЛИВ ВОЄННИХ ПОДІЙ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ УНІВЕРСИТЕТУ: ДОСВІД ЛІТЕРАТУРНОЇ РЕЦЕПЦІЇ	190
Олена КАЛІНЮК, Неля СТЕПАНЮК ФУНКЦІОНУВАННЯ НЕОЛОГІЗМІВ У НАУКОВО-ФАНАСТИЧНОМУ ТЕКСТІ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ФРЕНКА ГЕРБЕРТА "DUNE").....	196
Ругія Абдул КАРАКОЧ ОДНОСКЛАДНІ ПРОСТІ ПРОПОЗИЦІЇ У ДІАЛОГІЧНИХ ТЕКСТАХ: СТРУКТУРА, СЕМАНТИКА ТА ФУНКЦІЇ.....	203
Максим КАРПУСЕНКО, Наталія КАРПУСЕНКО ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СТИЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ ВИРАЗНОСТІ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ ВИСТУПУ ДЖ. БАЙДЕНА 21 ЛЮТОГО 2023 Р.).....	210
Ольга КОБРИНЕЦЬ ГАСТРОНОМІЧНИЙ КОМПОНЕНТ «АЙРАН» У ТУРЕЦЬКИХ ПАРЕМІЯХ.....	215

ПЕДАГОГІКА

Ірина АФНАСІЄВСЬКА, Надія ПОГОРЛЕЦЬКА РЕАЛІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЙ ГЛИБИННОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ОНЛАЙН-ВИКЛАДАННЯ МОРСЬКОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	221
Алевтина БАГІНСЬКА ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ У СТАРШОКЛАСНИЦЬ ГОТОВНОСТІ ДО УСВІДОМЛЕНОГО МАТЕРИНСТВА У ПОЗАУРОЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	227

Ольга КОБРИНЕЦЬ,
orcid.org/0000-0002-0704-3682
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації
Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця
(Харків, Україна) olgakobrynets@yahoo.fr

ГАСТРОНОМІЧНИЙ КОМПОНЕНТ «АЙРАН» У ТУРЕЦЬКИХ ПАРЕМІЯХ

В статті зроблено спробу проаналізувати турецькі прислів'я та приказки з гастрономічним компонентом «айран» за змістом та головною ідеєю висловлювання, пояснити їхнє тлумачення, а також підібрати до них приблизні аналоги в українській та французькій мовах як представників східноєвропейської та західноєвропейської культур у порівнянні зі східною, турецькою.

Зіставний аналіз турецьких, українських та французьких прислів'їв та приказок на гастрономічну тематику дозволив виявити особливості та розбіжності менталітету та культур, а також продемонструвати різну лексичну реалізацію близьких за змістом висловів. До восьми приказок та прислів'їв нам вдалося підібрати дуже близькі за змістом аналоги, і лише до однієї не вдалося знайти навіть приблизного синонімічного виразу ані в українській, ані у французькій мовах. Завдяки структурному аналізу нам вдалося виявити характерні синтаксичні особливості та художні прийоми, які використовуються у досліджених пареміях. Як правило, за характером висловлювання це розповідні речення. Лише у двох пареміях та її аналогах було виявлено риму, яка використовується для збереження ритму та кращого запам'ятовування. В одній з паремій було виявлено вульгаризм, що не є характерною рисою для турецького фольклору. Його вживання пояснюється бажанням підвищити експресивність вислову. Для створення контрастних образів використовуються антоніми, які лежать в основі антитези. У декількох українських та одній французькій пареміях спостерігаємо зооморфну метафору, яка завжди додає алегоричності та дотепності висловлюванню, а також яскраво передає емоційно-образне мислення етносу.

У цьому дослідженні найбільшу варіативність, багатство та цікавість підбору лексичного матеріалу демонструють турецька і українська мови. Українській мові належить перевага по різноманіттю змістових аналогів. Зіставний аналіз паремій в котрій раз доводить тонкий філософський погляд на життя турецького народу: більшість приказок та прислів'їв можуть тлумачитися як в прямому, так і в переносному сенсах.

Ключові слова: усна народна творчість, паремії, турецька мова, українська мова, французька мова, міжкультурна комунікація, гастрономічна тематика.

Olga KOBRYNETS,
orcid.org/0000-0002-0704-3682
PhD in Philology, Associate Professor
Associate Professor at the Department of Foreign Languages and Cross-cultural Communication
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics
(Kharkiv, Ukraine) olgakobrynets@yahoo.fr

THE GASTRONOMIC COMPONENT “AYRAN” IN TURKISH PAREMIA

The article attempts to analyze Turkish proverbs and sayings with the gastronomic component “ayran” according to the content and main idea of the statement, to explain their interpretation, as well as to find approximate analogues for them in Ukrainian and French as representatives of Eastern European and Western European cultures in comparison with Eastern, in Turkish.

A comparative analysis of Turkish, Ukrainian, and French proverbs and sayings on the subject of gastronomy made it possible to reveal the peculiarities and differences of mentality and cultures, as well as to demonstrate different lexical realizations of similar sayings.

For eight sayings and proverbs, we managed to find analogues that are very close in meaning, and for only one we could not find even an approximate synonymous expression in either the Ukrainian or French languages. Thanks to the structural analysis, we were able to identify the characteristic syntactic features and artistic techniques used in the studied paremias. As a rule, by the nature of the statement, these are narrative sentences. Only in two paremias and its analogues was found a rhyme, which is used to preserve the rhythm and better memorization. In one of the poems, vulgarity was found, which is not a characteristic feature of Turkish folklore.

Its use is explained by the desire to increase the expressiveness of the expression. Antonyms are used to create contrasting images, which are the basis of antithesis. In several Ukrainian and one French paremias, we observe a zoomorphic metaphor that always adds allegoricality and wit to the statement, as well as vividly conveys the emotional and figurative thinking of the ethnos.

In this study, the Turkish and Ukrainian languages demonstrate the greatest variability, richness and interest in the selection of lexical material. The Ukrainian language has an advantage in the variety of content analogues. The comparative analysis of paremis repeatedly proves a subtle philosophical view of the life of the Turkish people: most sayings and proverbs can be interpreted both literally and figuratively.

Key words: oral folk art, paremia, Turkish language, Ukrainian language, French language, cross-cultural communication, the gastronomic topic.

Постановка проблеми. Дослідження фольклорного надбання будь-якого народу цікаво не тільки філологам, а взагалі широкому колу читачів. Сформовані протягом століть висловлювання народної мудрості допомагають зробити нашу мову виразною та образною, а також подолати бар'єри міжкультурної комунікації з жителями інших країн. Завдяки дослідженню прислів'їв та приказок ми отримуємо інформацію про особливості побуту різних народів, про їхні звички та традиції, певні ритуали, про історію розвитку цих етносів, про культуру та віросповідання, кухню та гастрономічні уподобання.

Їжа є найголовнішою складовою існування людини, тому ставлення до неї, кулінарні особливості широко та образно транслюються саме у прислів'ях та приказках. Одразу зазначимо, що у закордонній лінгвістиці відсутня традиція розрізнення прислів'їв та приказок, тому вважаємо за доцільне вживати термін «паремія». В даній роботі ми намагатимемося проаналізувати паремії з компонентом-гастрономом «айран» та знайти, якщо це виявиться можливим, приблизні за змістом аналоги в українській та французькій мовах.

Аналіз досліджень за темою. Наше дослідження поєднує у собі декілька наукових напрямків, оскільки знаходиться на стику різних розділів мовознавства. Загальні положення про фразеологію і стилістичний план фразеологічних одиниць викладено у працях вітчизняних вчених: О. О. Потебні, Л. Б. Авксентьєва, Д. Х. Баранника, І. К. Білодіда, Л. А. Булаховського, М. А. Жовтобрюха, Р. П. Зорівчак, Г. П. Їжакевич, В. М. Северинюка, П. П. Плюща, Л. А. Юрчук.

Мета. Проаналізувати зміст турецьких приказок та прислів'їв з гастрономічним компонентом «айран», знайти (якщо є) відповідні аналоги в українській та французькій мовах. Дослідити художні засоби з позицій лінгвістичного та літературного аналізу, порівняти їх та виявити особливості національно-культурної семантики у турецькій, українській та французькій мовах крізь призму народної творчості.

Одразу хочемо зазначити, що ми не розраховуємо знайти повні аналоги турецьких паремій в українській чи французькій мовах, зважаючи на обраний для аналізу компонент-гастроном, який не входить до гастрономічних звичок східно- або західноєв-

ропейської кухонь. Та все ж таки ми спробуємо пошукати в порівнювальних мовах приблизні за змістом аналоги народної турецької думки.

Об'єкт дослідження – прислів'я та приказки (паремії) з компонентом-гастрономом «айран» як носії національно-культурної семантики.

При аналізі матеріалу використовувалися наступні **методи**: аналітичний, класифікаційний, описовий, порівняльний, семантичний, лексикографічний.

Виклад основного матеріалу. Їжа – це те, що об'єднує усі етноси, культури, релігії, мови. Це основа людського існування, життя на світі взагалі. Етнічні особливості кухонь різних народів цікавлять людство не тільки з кулінарної точки зору, але є об'єктом вивчення багатьох наук, у тому числі і філологічних, наприклад лінгвокультурології, фразеології тощо.

І українська, і турецька кухні мають багатовікову історію. Вони пройшли довгий і складний шлях свого становлення, збагатилися гастрономічними елементами сусідніх країн та сформували власні особливості національної кухні.

Оскільки їжа є головною складовою нашого існування і по суті більша частина життя людини спрямована на те, щоб її дістати і приготувати, то її важливість, ставлення до неї яскраво відображаються у фольклорі, усній народній творчості окремо взятого етносу. Саме у приказках, прислів'ях, афоризмах, фразеологічних висловах ми спостерігаємо за розвитком історії кулінарних страв, за особливостями кухонь різних народів, уподобаннями певних харчових продуктів і напоїв, традицій та ритуалів, пов'язаних з вживанням їжі, тощо.

Базовими продуктами харчування будь-якого етносу є хліб, м'ясо, риба, яйця, масло, мед. Це так звані універсальні гастрономічні прототипи, або коди. А є національно марковані прототипи (коди). Так наприклад, для української кухні – це каша, борщ, пиріжки, сало з цибулею, чорний хліб. Для французької – це вино, сир, равлики. А для турецької – кебаб (kebab), піде (pide), піляв (pilav), пахлава (baklava), халва (helva), локма (lokma), гюлляч (güllaç), бекмез/пекмез (pekmez), айран (ayran), йогурт (yoğurt), боза (boza), салеп (sahlep). Подібні страви та напої називають етнографізмами і саме в них виявляється етнокультурне маркування народу, нації (Кобринець, 2023: 382–383).

Турецька кухня характеризується самобутністю, вона має багато цікавих національних традиційних страв, які є її візитною карточкою. В одній з попередніх робіт ми розглядали турецькі паремії з національно маркованим гастрономічним кодом «східні солодощі»: халва, пахлава, локма, бекмез, мед (Кобринець, 2023: 382–388).

В даній роботі ми хотіли б розглянути паремії, у яких фігурує назва турецького напою, айран.

Айран – це традиційний кисло-молочний напій, особливо поширений в країнах Близького Сходу і Південно-Східної Європи. Його споживають як окремо, самостійним напоєм, так і в якості соусу для кебабу або як основи для холодного літнього супу джаджик (sacik). Прислів'я, пов'язані з айраном, підкреслюють цінність цього напою і його роль в турецькій культурі.

Ayranım budur, yarısı sudur. (досл. *Це мій айран, його половина – вода.*) Вживається у сенсі «що зробив, то зробив» (про погано виконану роботу). Спостерігаємо риму: *budur – sudur*. В українській і французькій мовах аналога не знайдено.

Bebeler birbirinden huy kapar, ayranlarına su katar. (досл. *Маленькі діти переймають звички (характер) один одного і додають воду в айран на власний смак.*) Має два тлумачення: 1. Люди знаходяться під впливом один одного та можуть наслідувати, копіювати поведінку інших. 2. Якщо діти ростуть в одному середовищі, то вони стають схожими. Додавання води в айран означає змінення первинних якостей будь-чого, їхнє ослаблення шляхом додавання чогось іншого.

В українській мові є декілька аналогів цієї приказки (не за лексичною реалізацією, а саме за змістом): **З ким поведешся, від того й наберешся. / З яким пристаєш, такий сам стаєш. / Яку дружбу заведеш, таке й життя поведеш. / Хто з псами лягас, той з блохами встає.** У французькій мові: **Dis moi qui tu hantes je te dirai qui tu es.** (досл. *Скажи мені, з ким ти товаришуєш (бачишся), і я скажу, хто ти такий.*).

Відмітимо наявність рими у турецькій та українських мовах: *kapar – katar, поведешся – наберешся, пристаєш – стаєш, заведеш – поведеш*.

Sütten ağzı yanan, ayranı üfleterek içer. (досл. *Той, що обпікся на молоці, п'є айран, дмухаючи на нього.*). Існує ідентична за змістом приказка, у якій «айран» змінено на «йогурт», та відповідно дієслово «пити», на «істи»: **Sütten ağzı yanan, yoğurdu üfleterek yer.** (досл. *Той, що обпікся на молоці, їсть йогурт, дмухаючи на нього*). Тлумачення: Людина, яка постраждала внаслідок певних подій або неприємного інциденту, надалі в подібній

ситуації буде вести себе пильно та діяти обачно. Тобто людина засвоїла урок і стає обережною.

В українській мові є декілька варіантів практично повних аналогів цієї паремії, з однією відмінністю – «айран / йогурт» замінено на «холодну воду» або «сироватку»: **Як спаришся на молоці, то й на сироватку дмухатимеш. / Обпікшись на молоці, хукатимеш і на воду. / Опечешся на молоці, то й холодну воду студитимеш.** В деяких схожих аналогах замість «молока» знаходимо «окріп»: **Хто обпікся на окропі, той і на холодну воду дмухне. / Хто на окропі спарився, той і на холодну воду дмухає.** У французькій мові знаходимо приказку з тим самим змістом, але лексична реалізація якої відрізняється від турецьких та українських приказок: **«Chat échaudé craint l'eau.»** (досл. *Кішка, яка опарилася, боїться води.*) Лексему «людина» змінено на «кішка». Це приклад зооморфної метафори.

Ayranı yok içmeye, atla gider sıçmaya / biçmeye. (досл. *У нього немає айрану, щоб випити, але він їде верхи, щоб сходити у туалет / жати на полі.*). = **Ayranı yok içmeye, tahtrevanla gider sıçmaya.** (досл. *У нього немає айрану, щоб випити, але він їде на паланкіні, щоб сходити у туалет.*). Паланкін, або тахтревван, – це криті ноші, засіб пересування у вигляді укріпленого на довгих жердинах критого крісла або ложа, що переноситься людьми або тваринами (верблюдами, віслюками). Зазначимо, що айран – це дуже дешевий напій, який можуть собі дозволити будь-які верстви населення. Він складається з кефіру, напіл розбавленого водою. Тлумачення: Йдеться про людину, яка хизується неіснуючим багатством і купує розкішні дорогі і/або непотрібні речі, але при цьому не може задовільнити навіть елементарні власні потреби.

Дієслово «sıçmak» належить до вульгарного регістру мови і означає «випорожнюватися». Зазначимо, що арготизми, грубі слова рідко використовуються у турецькому фольклорі, зважаючи на заповіді Корану і набожність населення.

Дуже цікаво спостерігати, як реалізується ця приказка за допомогою різноманітних лексичних засобів в українській мові. Знаходимо багато аналогів в залежності від регіону використання: **Марко голий та в брилі. / Голий, босий та в брилі. / Без штанів, та в шляпі. / Голий, босий і при часах. / Гола, боса та в вінку. / Хоч голий, та підперезаний. / З голим задом, зате в караях. / Хоч голий, зате в рукавицях.** У сучасній інтерпретації знаходимо в інтернеті таке: **Голий, босий, але з останнім айфоном. / З останньою моделлю Айфона у трамваї.**

Турецьке «немає айрану» (мається на увазі, що людина дуже бідна) трансформується в українських варіантах в «голий, босий; з голим задом, без штанів», а «іхати верхи до вбиральні або на поле» (ознака заможності) – в «в брилі; в шляпі; в вінку; підперезаний; в караях; в рукавицях; з останнім айфоном». Протиставлення цих явищ (антитеза) показує абсурдність ситуації, прилюдне хизування химерним багатством, якого немає.

Інший приблизний еквівалент українською: **Напускати туману. / Замилювати очі.**

У французьких близьких за змістом аналогах цієї приказки фігурує лексема «шляпа»: **Bourse petite, grand chapeau.** (досл. *Маленький гаманець, велика шляпа.*) / **Petit homme, grand chapeau.** (досл. *Маленький чоловік, велика шляпа.*). Спостерігаємо антонімічні пари: *маленький – велика*.

Kimse ayranım ekşi demez. (досл. *Ніхто не скаже, що мій айран кислий.*) Як багато інших турецьких паремій, ця приказка містить у собі власну філософію, підкреслює важливість духовних цінностей та моральних якостей. По-перше, це прислів'я часто вживається щодо людей, які не помічають та не сприймають своїх власних помилок та недоліків. Айран – найпоширеніший напій у турецькій кухні і зазвичай має кислуватий присмак. Проте коли людина п'є айран власного виробництва, вона може не помітити або не визнати цю кислинку. Так само люди іноді можуть ігнорувати або заперечувати власні недоліки або вади, вони схильні говорити тільки про свої позитивні сторони, часто втрачаючи об'єктивність. Прислів'я підкреслює, що кожна людина повинна бути здатною критично оцінювати себе, сприймати без прикрас. Люди, які здатні визнавати та сприймати свої помилки, вважаються більш зрілими та користуються повагою оточуючих. Людина, яка не може бути чесною сама з собою, втрачає довіру інших, друзів, роботу. До того ж тут підкреслюється важливість самопізнання, яке сприяє самовдосконаленню людини і набуттю таких якостей, як чесність, щирість, об'єктивність. Як наслідок, люди, які розуміють свої недоліки, намагаються подолати їх і працюють над своїм духовним розвитком, краще ставляться до інших. По-друге, це прислів'я може вживатися у значенні, що кожен продавець розхвалює товар, який продає, навіть якщо він не дуже якісний. По-третє, так кажуть про людину, яка захищає свою точку зору, а також стає на бік тих, хто її підтримує. Існує ще два турецьких аналоги цього прислів'я зі словом «йогурт»: **Kimse yoğurdum ekşi demez.** (досл. *Ніхто не скаже, що мій йогурт кислий.*) / **Yoğurdum ekşidir diyen olmaz.** (досл. *Немає тих, хто сказав би, що мій йогурт кислий.*)

Приблизними аналогами за значенням до другого пункту тлумачення є українські прислів'я: **Кожний кулик своє болото хвалить. / Усякий кулик до свого болота звик. / Кожний кулик у своєму болоті велик. / Кожна лисиця свій хвостик хвалить. / Кожна птаха своє гніздо хвалить. / Кожна корова своє теля лиже. / Кожна жаба своє болото хвалить. / Кому як болото, а мені так як золото. / Людям як повітка, а мені як квітка.** В українських близьких за змістом пареміях спостерігаємо зооморфну метафору – використання образів тварин: *куллик, лисиця, птаха, жаба*, а також прийом антитези, реалізований за допомогою антонімів: *золото* протиставляється *болоту, повітка – квітка*.

У французькій мові є схоже за змістом прислів'я **On ne peut pas être juge et partie.** (досл. *Неможна одночасно бути суддею і представляти одну зі сторін.*). Мається на увазі, що неможливо об'єктивно судити про те, до чого маєш безпосереднє відношення. Неможна судити про власну справу, про самого себе і при цьому залишатися нейтральним. Завжди потрібна об'єктивна точка зору та погляд зі сторони.

Як бачимо, коротке та на перший погляд нічим не примітне прислів'я про айран має дуже глибокий філософський зміст та транслює крізь сторіччя непохитні гуманістичні цінності.

Висновки. У своїй роботі ми розглянули 9 турецьких прислів'їв з національно-маркованим гастрономічним компонентом, три з яких майже дублюють оригінал, змінюючи лише одну складову («айран» на «йогурт»). та при цьому зовсім не міняючи зміст первинної паремії. Зіставний аналіз турецьких, українських та французьких прислів'їв та приказок дозволив виявити насамперед особливості кухонь країн, мови яких ми обрали для порівняння, а також особливості та розбіжності менталітету та культур (східної, східноєвропейської та західноєвропейської). Ми виявили лише одну паремію (з двома взаємозамінними лексемами (*молоко – айран/йогурт*), яка має дуже близьку лексичну реалізацію в українській мові (*молоко/окріп – вода/сироватка*), та має повні змістові аналоги і в українській, і у французькій мовах.

Ми побачили, що знайдені еквівалентні вирази в усіх трьох порівнювальних мовах мають багато однакового: головне – це спільна ідея висловлювання, народна мудрість, а також досить часто співпадання окремих лексичних засобів. Тільки до однієї з проаналізованих паремій ми не знайшли аналогу в українській та французькій мовах. Цей факт пояснюється розбіжностями в кулінарних традиціях та особливостями ментальностей країн.

Завдяки структурному аналізу нам вдалося виявити характерні синтаксичні особливості та художні прийоми, які використовуються у досліджених пареміях. Як правило, за характером висловлювання це розповідні речення. Лише у двох пареміях та її аналогах було виявлено риму, яка використовується для збереження ритму та кращого запам'ятовування (*budur – sudur; kapar – katar; поведешся – наберешся, пристаєш – стаєш, заведеш – поведеш*).

В одній з паремій було виявлено вульгаризм, що не є характерною рисою для турецького фольклору. Його вживання пояснюється бажанням підвищити експресивність вислову.

Для створення контрастних образів використовуються антоніми (*маленький – велика, золото – болото, повітка – квітка, голий, босий – в брилі / в шляпі / в вінку / підперезаний / в рукавицях*), які лежать в основі антитези.

У декількох українських та одній французькій пареміях спостерігаємо зооморфну метафору (*кішка, кулик, лисиця, птаха, жаба*). Образи тварин замінюють людину. Зооморфна метафора завжди додає алегоричності та дотепності висловлюванню, а також яскраво передає емоційно-образне мислення етносу.

Хочеться зазначити, що у цьому дослідженні найбільшу варіативність, багатство та цікавість підбору лексичного матеріалу демонструють турецька і українська мови. Українській мові належить перевага по різноманіттю змістових аналогів. Зіставний аналіз паремій в котрий раз доводить тонкий філософський погляд на життя турецького народу: більшість приказок та прислів'їв можуть тлумачитися як в прямому, так і в переносному сенсах.

Прислів'я та приказки є найяскравішим культуроносним прошарком мови. Дослідження фольклорної складової мови наближає нас до більш ефективного спілкування з представниками інших культур, тобто сприяє покращенню міжкультурної комунікації. А значить ми стаємо більш обізнаними, відкритими, толерантними до інших культур, релігій, ментальностей. Ми бачимо, що світ різний і неймовірно цікавий. Сприйняття іншого, емпатія, терпимість наразі важливі як ніколи, зважаючи на хаос та війни, які відбуваються у світі.

Вважаємо дослідження і порівняння паремій у трьох генетично неспоріднених мовах (тюркській, слов'янській, романській) цікавим та продуктивним і маємо на меті продовжити дослідження у цьому напрямку у наших наступних роботах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авксентьев Л. Сучасна українська мова. Фразеологія. Харків : Вища школа, 1988. 134 с.
2. Авксентьев Л. Фразеологічна одиниця як предмет фразеології та її основні ознаки. *Мовознавство*. Харків. 1979. № 5. С. 13–16.
3. Їжакевич Г. Стилістична класифікація фразеологізмів. *Українська мова і література в школі*. 1971. № 10. С. 13–21.
4. Кобринець О. С. Гастрономічна тематика у французьких, турецьких та українських пареміях. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2023. Вип. 62. Т. 1. С. 204–210.
5. Кобринець О. С. Гастрономічний код «східні ласощі» у турецьких прислів'ях та приказках. *Progressive research in the modern world. Proceedings of the 10th International scientific and practical conference*. BoScience Publisher. Boston, USA. 22–24.06.2023. Рр. 382–388.
6. Тематичний словник популярних українських прислів'їв та приказок з коментарями. Вид. 3-тє, доп. і переробл. / В. М. Северинюк. Тернопіль : Навчальна книга. Богдан, 2014. 176 с.
7. Фразеологічний словник української мови: у 2 т. / Уклад.: В. Білоноженко та ін. К. : Наукова думка, 1999. Вид. II. 980 с.
8. Aksoy Ömer Asım. Atasözleri ve deyimler sözlüğü. 1–2 Cilt. İnkilap Yayınları, 2015. 220 s.
9. Monreynaud F., Pierron A., Suzzoni F. Dictionnaire de proverbes et dictons. La sagesse du monde entier. Paris : Dictionnaires Le Robert, 1989. 730 p.

REFERENCES

1. Avksentiev L. (1988) Suchasna ukrainska mova. Frazeolohiia. [Modern Ukrainian Language. Phraseology] Kharkiv : Vyshcha shkola, 134 s. [in Ukrainian].
2. Avksentiev L. (1979) Frazeolohichna odynytisia yak predmet frazeolohii ta yii osnovni oznaky. [Phraseological Unit as a Subject of Phraseology and its Main Features] *Movoznavstvo – Linguistics*. Kharkiv, 5. 13–16. [in Ukrainian].
3. Yizhakevych H. (1971) Stylistychna klasyfikatsiia frazeolohizmiv. [Stylistic Classification of Phraseological Units] *Ukrainska mova i literatura v shkoli – Ukrainian language and literature at school*, 10. 13–21. [in Ukrainian].
4. Kobrynets O. S. (2023) Hastronomichna tematyka u frantsuzkykh, turetskykh ta ukrainskykh paremiiah. [Gastro-nomic topics in French, Turkish and Ukrainian paremiias] *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka – Current issues of the humanities: interuniversity collection of scientific works of young scientists of Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University*, 62. T. 1. 204–210. [in Ukrainian].

5. Kobrynets O. S. (2023) Hastronomichnyi kod «skhidni lasoshchi» u turetskykh prysliviakh ta prykazkakh. [The gastronomic code of «oriental delicacies» in Turkish proverbs and sayings] Progressive research in the modern world. Proceedings of the 10th International scientific and practical conference. BoScience Publisher. Boston, USA. 22–24.06.2023, 382–388. [in Ukrainian].
6. Tematychnyi slovnyk populiarnykh ukrainskykh prysliviv ta prykazok z komentariamy (2014) [Thematic Dictionary of Popular Ukrainian Proverbs and Sayings with Comments] Vyd. 3-tie, dop. i pererobl. / V. M. Severyniuk. Ternopil: Navchalna knyha. Bohdan – Educational book. Bogdan, 176 s. [in Ukrainian].
7. Frazeolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy (1999) [Phraseological Dictionary of the Ukrainian Language]: u 2 t. / Uklad.: V. Bilonozhenko ta in., K.: Naukova dumka. Scientific thought, II. 980s. [in Ukrainian].
8. Aksoy Ömer Asım (2015) Atasözleri ve deyimler sözlüğü. [Dictionary of Proverbs and Idioms], 1–2 Cilt. İnkilap Yayınları, 220 s. [in Turkish].
9. Monreynaud F., Pierron A., Suzzoni F. (1989) Dictionnaire de proverbes et dictons. La sagesse du monde entier. [Dictionary of Proverbs and Idioms. Wisdom from around the World]. Paris : Dictionnaires Le Robert, 730 p. [in French].